

TLIET ĠIRIEN TAS-SĦUBIJA TAL-LVANT: L-UKRAJNA, IL-MOLDOVA U L-BELARUSSJA

Il-politika tal-UE dwar is-Sħubija tal-Lvant, li ġiet stabbilita fl-2009, tkopri sitt stati post-Sovjetiċi: l-Armenja, l-Ażerbajġan, il-Belarussja, il-Georgia, il-Moldova u l-Ukrajna. Is-sħubija nholqot biex issostni l-isforzi ta' riforma politika, soċjali u ekonomika f'dawn il-pajjiżi, bl-għan li jżiedu d-demokratizzazzjoni u l-governanza tajba, is-sigurtà tal-enerġija, il-ħarsien tal-ambjent, u l-iżvilupp ekonomiku u soċjali. Il-membri kollha minbarra l-Belarussja jipparteċipaw fl-Assemblea Parlamentari Euronest.

L-UKRAJNA

L-avvenimenti drammatiċi li seħħew fl-Ukrajna minn Novembru 2013 bdew bħala protesta pro-UE kontra d-deċiżjoni ta' Victor Yanukovych, il-President ta' dak iż-żmien, li ma jiffirmax il-Ftehim ta' Assoċjazzjoni mal-UE, li kien ġie inizjalat f'Marzu 2012. Dan il-moviment eventwalment wassal għal bidla fil-gvern u għal elezzjonijiet parlamentari f'Ottubru 2014, li fihom ħadu s-setgħa l-partiti favur l-Ewropa u favur ir-riforma.

Wara l-moviment Euromaidan, f'Marzu 2014 ir-Russja annessat lill-Krimea b'mod illegali, u l-parti tal-Lvant tal-Ukrajna daħlet f'kunflitt armat imkebbes mis-separatisti appoġġati mir-Russja. Skont in-NU, aktar minn 12 000 persuna nqatlu fl-Ukrajna mindu beda l-kunflitt^[1]. Dan jinkludi 298 persuna li fis-17 ta' Lulju 2014 kienu qed jivvjaġġaw fuq it-titjira MH17 tal-Malaysian Airlines, li mietu meta l-ajruplan li kienu fuqu waqa' f'żona kkontrollata mis-separatisti.

Minkejja l-ftehimiet ta' Minsk miftiehma fl-2015, u t-twaqqif ta' formati ta' negozjar bħall-Grupp ta' Kuntatt Trilaterali (OSKE, Russja u Ukrajna) u l-format ta' Normandija (Russja, Ukrajna, Ġermanja u Franza), it-tifqigh perjodiku tal-ġlied xeħet dubju fuq is-sostenibilità tat-tregwa. L-UE rabet is-sanzjonijiet ekonomiċi tagħha kontra r-Russja mar-rispett sħiħ min-naħa ta' Moska lejn il-ftehim ta' Minsk. Is-sanzjonijiet ilhom fis-seħħ minn dakinhar.

Fil-11 ta' Ġunju 2017, daħal fis-seħħ l-ivvjaġġar bla viża lejn l-UE għal ċittadini mill-Ukrajna li jkollhom passaport bijometriku u li jivvjaġġaw għal perjodu ta' mhux aktar minn 90 jum, għax l-Ukrajna ssodisfat il-parametri referenzjarji tal-pjan ta' azzjoni għal-liberalizzazzjoni tal-viża. Din is-sistema ta' vjaġġar għal żmien qasir mingħajr bżonn ta' viża għandha l-għan li tiffaċilita l-kuntatti bejn in-nies u ssaħħaħ ir-rabtiet kummerċjali, soċjali u kulturali bejn l-UE u l-Ukrajna^[2].

[1] <https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportUkraine16Nov2018-15Feb2019.pdf>

[2] https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/4081/eu-ukraine-relations-factsheet_mt

Il-Ftehim ta' Assoċjazzjoni dañal fis-señħ fl-1 ta' Settembru 2017, wara li kien ilu japplika b'mod proviżorju u parzjali mill-1 ta' Novembru 2014. Iż-Żona ta' Kummerċ Fieles Approfondita u Komprensiva (DCFTA), li hi waħda mill-elementi ewlenin tal-Ftehim ta' Assoċjazzjoni, saret operattiva għalkollox fl-1 ta' Jannar 2016.

Il-Ftehim ta' Assoċjazzjoni joffri opportunitajiet ekonomiċi godda kemm lill-UE kif ukoll lill-Ukrajna. Bħala riżultat, l-UE saħħet il-pożizzjoni tagħha bħala s-sieħba kummerċjali l-aktar importanti tal-Ukrajna. Fl-ewwel tmien xhur tal-2017, l-esportazzjonijiet mill-Ukrajna lejn l-UE u l-importazzjonijiet fl-Ukrajna mill-UE t-tenejn żdiedu b'madwar 27 % meta nqabbluhom mal-istess perjodu tas-sena ta' qabel^[3].

Fl-elezzjonijiet presidenzjali ta' April 2019, il-President Poroshenko tilef il-konfront presidenzjali ma' Volodymyr Oleksandrovyh Zelensky. L-elezzjonijiet parlamentari huma mistennija li jsiru f'Ottubru 2019.

Minbarra l-appoġġ politiku, l-UE wiegħdet ukoll pakkett ta' appoġġ ta' EUR 12.8 biljuni biex tappoġġa l-proċess ta' riforma fl-Ukrajna. EUR 2.81 biljun minnhom diġà ngħata bħala għajnuna makrofinanzjarja (MFA). Taħt agenda ta' riforma ddefinita b'mod kongunt, l-UE qiegħda tissorvelja mill-qrib il-progress f'għadd ta' oqsma ta' prijorità: il-ġlieda kontra l-korruzzjoni, ir-riforma tal-ġudikatura, riformi kostituzzjonali u elettorali, titjib fil-klima tan-negozju, l-effiċjenza enerġetika, u r-riforma tal-amministrazzjoni pubblika. It-tielet u l-aħħar ħlas ta' MFA, li jammonta għal EUR 600 miljun, ġie kkanċellat fit-18 ta' Jannar 2018 minħabba li l-Ukrajna naqset li tosserva l-kundizzjonijiet stabbiliti. Il-Kummissjoni mbagħad ipproponiet programm ġdid ta' MFA ta' EUR 1 biljun f'Marzu 2018, li ġie approvat mill-Parlament Ewropew f'Ġunju 2018 u mill-Kunsill f'Lulju 2018^[4].

Fil-ħarifa tal-2014, il-Kummissjoni ħolqot [Grupp ta' Appoġġ għall-Ukrajna](#), li hu magħmul minn esperti mill-istituzzjonijiet tal-UE u l-Istati Membri, li jipprovdi koordinament u pariri lill-awtoritajiet Ukreni f'setturi ewlenin ta' riforma.

[Il-Missjoni ta' Konsulenza tal-Unjoni Ewropea għar-Riforma tas-Settur tas-Sigurtà Ċivili fl-Ukrajna \(EUAM\)](#), li ilha stabbilita fl-Ukrajna minn Diċembru 2014, tikkoordina l-appoġġ internazzjonali għas-settur tas-sigurtà ċivili, u flimkien mal-attivitajiet operazzjonali, tipprovdi konsulenza strateġika, inkluż taħriġ, lill-awtoritajiet Ukreni, dwar l-iżvilupp ta' servizzi tas-sigurtà sostenibbli, effiċjenti u b'obbligu ta' rendikont li jsaħħu l-istat tad-dritt.

A. Il-pożizzjoni tal-Parlament Ewropew

Mill-bidu tal-leġiżlatura attwali f'Lulju 2014, il-Parlament Ewropew għadda dsatax-il riżoluzzjonijiet dwar l-Ukrajna. L-aħħar waħda, dwar l-Implimentazzjoni tal-Ftehim ta' Assoċjazzjoni tal-UE mal-Ukrajna, ġiet adottata fit-12 ta' Diċembru 2018. Il-Parlament Ewropew adotta riżoluzzjoni dwar is-sitwazzjoni fil-Baħar ta' Azov fil-25 ta' Ottubru 2018. Fl-2018 il-Parlament ta wkoll il-Premju Sakharov għal-Libertà tal-Ħsieb lid-direttur tal-films Ukren, Oleg Sentsov, li ngħata sentenza ta' 20 sena ħabs fir-Russja talli pprotesta kontra l-okkupazzjoni illegali Russa tal-Krimea.

[3]https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-Homepage/4081/eu-ukraine-relations-factsheet_mt

[4]http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6600_mt.htm

B. Il-kooperazzjoni interparlamentari

Taht it-tmexxija ta' Elmar Brok, il-Membru ewlieni tal-PE għall-attivitajiet li jappoġġaw id-demokrazija fl-Ukrajna, il-Parlament Ewropew qed jimplimenta wkoll programm ambizzjuż għall-bini tal-kapaċità fil-parlament tal-Ukrajna, il-Verkhovna Rada. Dawn l-isforzi jibnu fuq ir-rakkomandazzjonijiet imfassla bħala parti mill-missjoni ta' valutazzjoni tal-ħtiġijiet imwettqa mill-ex-President tal-Parlament Ewropew Pat Cox bejn Settembru 2016 u Frar 2017.

Il-Parlament huwa wkoll responsabbli għat-tmexxija ta' proċess ta' medjazzjoni, id-Djalogu Jean Monnet, li jlaqqa' flimkien lill-ispeaker tal-Verkhovna Rada u l-mexxejja tal-fazzjonijiet politiċi biex isegwu l-implimentazzjoni ta' dawn ir-rakkomandazzjonijiet.

L-oqfsa legali għall-appoġġ u l-bini tal-kapaċità min-naħa tal-Parlament huma l-Memorandum ta' Qbil, iffirmit mal-Verkhovna Rada fit-3 ta' Lulju 2015, u l-Ftehim ta' Kooperazzjoni Amministrattiva, iffirmit mis-Segretarji Ġenerali taż-żewġ leġislaturi f'Marzu 2016.

Id-disa' laqgħa tal-Kumitat Parlamentari ta' Assoċjazzjoni UE-Ukrajna saret fit-13 u fl-14 ta' Marzu 2019 fi Strasburg. Fid-dikjarazzjoni u r-rakkomandazzjonijiet finali, il-Kumitat itenni l-appoġġ qawwi tiegħu għas-sovranità u għall-integrità territorjali tal-Ukrajna fi ħdan il-fruntieri tagħha li huma rikonoxxuti internazzjonalment. Huwa jesprimi t-ħassib kbir tiegħu dwar id-deterjorament ulterjuri tas-sitwazzjoni tas-sigurtà f'Donbas u jikkundanna l-azzjonijiet tar-Russja fil-Baħar ta' Azov sa fejn dawn jikkostitwixxu ksur tal-liġi marittima internazzjonali u tal-impenji internazzjonali tar-Russja. Huwa jirrikonoxxi l-isforzi ta' riforma li saru mill-2014 'l hawn minkejja l-kundizzjonijiet sfavorevoli ħafna, u b'mod partikolari jilqa' l-progress li sar f'oqfsa bħall-enerġija, is-saħħa, l-amministrazzjoni pubblika, il-pensjonijiet, l-edukazzjoni, id-deċentralizzazzjoni, l-akkwist pubbliku, id-difiża u s-sigurtà, is-setturi bankarji u finanzjarji, il-leġislazzjoni korporattiva u l-governanza. Itenni wkoll li għieda effettiva kontra l-korruzzjoni hija fundamentali għas-suċċess tal-proċess sħiħ ta' riforma u għat-tlestija tar-riforma tal-ġustizzja^[5].

C. L-osservazzjoni elettorali

Il-Parlament Ewropew kien attiv ħafna fl-osservazzjoni tal-elezzjonijiet fl-Ukrajna, u bagħat tliet missjonijiet ta' osservazzjoni fl-2014-2015: għall-elezzjonijiet presidenzjali fil-25 ta' Mejju 2014, l-elezzjonijiet parlamentari fis-26 ta' Ottubru 2014 u l-elezzjonijiet lokali fil-25 ta' Ottubru 2015.

L-elezzjonijiet għad-Duma Russa saru fit-territorju kollu tal-Krimea fit-18 ta' Settembru 2016, iżda ma ġewx osservati mill-Uffiċċju għall-Istituzzjonijiet Demokratiċi u d-Drittijiet tal-Bniedem (ODIHR) tal-Organizzazzjoni għas-Sigurtà u l-Kooperazzjoni fl-Ewropa (OSKE). Fit-18 ta' Marzu 2018 saru wkoll elezzjonijiet presidenzjali Russi fil-Krimea, li ġibdu l-kundanna u wasslu għall-adozzjoni ta' sanzjonijiet godda mill-UE^[6]. Fil-11 ta' Novembru 2018, saru "elezzjonijiet presidenzjali u parlamentari" fir-reġjuni tal-Lvant tal-Ukrajna. L-UE ma rrikonoxxietx dawn l-

[5] <http://www.europarl.europa.eu/delegations/mt/d-ua/activities/inter-parliamentary>

[6] <http://www.consilium.europa.eu/mt/press/press-releases/2018/05/14/ukraine-eu-adds-five-persons-involved-in-the-organisation-of-russian-presidential-elections-in-illegally-annexed-crimea-and-sevastopol-to-sanctions-list/>

elezzjonijiet u kkunsidrathom bħala illegali u kontra l-forma u s-sustanza tal-ftehimiet ta' Minsk. Il-Parlament Ewropew bagħat missjoni ta' osservazzjoni għall-elezzjonijiet presidenzjali f'Marzu/April 2019. Skont l-ODIHR, b'mod ġenerali, il-libertajiet fundamentali kienu rispettati u l-kandidati setgħu jagħmlu kampanja libera. Il-votazzjoni kienet organizzata sew, trasparenti u effiċjenti. Xi irregolaritajiet u indikazzjonijiet numerużi ta' użu ħażin ta' riżorsi tal-Istat u xiri ta' voti jdgħajfu l-kredibbiltà tal-proċess.

IL-MOLDOVA

Fis-27 ta' Ġunju 2014, l-UE u l-Moldova ffirmaw Ftehim ta' Assoċjazzjoni, inkluż Ftehim ta' Kummerċ Ħieles Approfondit u Komprensiv (DCFTA), li daħal fis-seħħ f'Lulju 2016. Il-Ftehim ta' Assoċjazzjoni jsaħħaħ ir-rabtiet politiċi u ekonomiċi tal-Moldova mal-UE. Dan joffri pjan ta' riforma f'oqsma essenzjali għall-governanza tajba u l-iżvilupp ekonomiku u jsaħħaħ il-kooperazzjoni f'diversi setturi. Bl-iffirmar tal-ftehim, il-Moldova impenjat ruħha li tirriforma l-politiki domestiċi tagħha abbażi tal-liġijiet u l-prattika tal-UE. Il-pjan direzzjonali għall-implimentazzjoni tal-Ftehim ta' Assoċjazzjoni huwa definit fl-Aġenda ta' Assoċjazzjoni 2017-2019 riveduta adottata f'Awwissu 2017, bi 13-il prijorità ewlenija. Sabiex iwettaq din l-aġenda ambizzjuża, il-pajjiż igawdi minn appoġġ sostanzjali tal-UE.

F'April 2014, il-Moldova saret l-ewwel pajjiż tas-Sħubija tal-Lvant li bbenefikat minn sistema ta' vjaġġar mingħajr viża. Wara skandlu tal-frodi bankarja fl-2014, l-assistenza tal-UE ġiet sospiżata temporanjament. Madankollu, wara li ntlafhaq ftehim fi tmim l-2016 dwar programm bejn il-Moldova u l-Fond Monetarju Internazzjonali (FMI), li l-objettiv prinċipali tiegħu kien li jstabilizza s-settur bankarju fil-Moldova, l-UE reġġgħet bdiet tagħti appoġġ baġitarju. L-assistenza bilaterali għall-Moldova taħt l-Istrument Ewropew ta' Viċinat (ENI) varjat minn EUR 335 miljun għal EUR 410 miljun matul il-perjodu 2014-2017. Il-programm pluriennali l-ġdid tal-UE għall-2017-2020 (EUR 284 miljun sa EUR 348 miljun) ġie adottat f'Settembru 2017 u jiffoka fuq is-setturi ta' prijorità li ġejjin: l-iżvilupp ekonomiku u l-opportunitajiet tas-suq; it-tisħiħ tal-istituzzjonijiet u l-governanza tajba, inkluż l-istat tad-dritt u s-sigurtà; il-konnettività, l-effiċjenza fl-użu tal-enerġija, l-ambjent u t-tibdil fil-klima; u l-mobilità u l-kuntatti bejn il-persuni.

L-elezzjonijiet parlamentari tal-Moldova fl-2014 wasslu għal koalizzjoni ta' Liberali u Demokratiċi, għalkemm il-Partit Soċjalista pro-Russu sar l-akbar partit. Madankollu, il-kompożizzjoni tal-gvern inbidlet diversi drabi u l-affiljazzjonijiet tal-partiti fil-Parlament inbidlet b'mod drammatiku wkoll, u dan biddel ix-xenarju politiku u enfazizza l-instabbiltà politika tal-pajjiż. Il-kandidat pro-Russu tal-Partit Soċjalista, Igor Dodon, rebaħ l-elezzjonijiet presidenzjali fil-ħarifa 2016.

Il-koalizzjoni governattiva adottat liġi elettorali ġdida f'Lulju 2017, bidla minn sistema proporzjonali għal waħda mħallta, b'51 MP eletti f'kostitwenzi b'membri wieħed u b'50 MP eletti b'vot proporzjonali, dan minkejja l-opinjonijiet negattivi tal-Kummissjoni ta' Venezia, l-ODIHR tal-OSKE u diversi mexxejja tal-UE. L-elezzjonijiet parlamentari ta' Frar 2019 reġġgħu ntrebħu mill-Partit Soċjalista (35 sigġu), segwiti mill-Partit Demokratiku (30 sigġu), il-blokk ACUM (26 sigġu) u l-Partit Şor (7 sigġijiet). L-ACUM jirrappreżenta lill-votanti li ma jridux jappoġġjaw is-Soċjalisti iżda ma kinux sodisfatti

bir-regola tal-Partit Demokratiku ta' dawn l-añhar ñames snin, li kienet ikkaratterizzata minn manipulazzjoni politika u korruzzjoni.

Sfida maġġuri għall-Moldova tibqa' l-kwistjoni tar-reġjun separatista tat-Transnistrija, li unilateralment iddikjara l-indipendenza. L-UE tipparteċipa bħala osservatur fil-proċess tan-negozjati 5 + 2 dwar ir-riżoluzzjoni tal-kunflitt Transnistrijan u tkompli tappoġġja soluzzjoni komprensiva u paċifika msejsa fuq is-sovranità u l-integrità territorjali tal-Moldova bi status speċjali għat-Transnistrija.

Barra minn hekk, reġġu dehru t-tensjonijiet politiċi bejn Chisinau u Comrat, il-belt kapitali ta' Gagauzia, minn żmien għal żmien, minħabba l-istatus speċjali ta' Gagauzia.

A. Il-pożizzjoni tal-Parlament Ewropew

Fl-4 ta' Lulju 2017, il-Parlament Ewropew adotta [l-pożizzjoni](#) tiegħu dwar il-proposta tal-Kummissjoni li tagħti massimu ta' EUR 100 miljun f'assistenza makrofinanzjarja (MFA) lill-Moldova. Il-Parlament enfasizza li din l-assistenza għandha tgħin biex jiġi appoġġat l-iżvilupp ekonomiku u soċjali u saħaq li r-rispett lejn mekkanizmi demokratiċi effettivi, inkluża sistema parlamentari u l-istat tad-dritt, ikun prekundizzjoni għall-għoti ta' assistenza makrofinanzjarja. F'Lulju 2018, l-ewwel pagament tal-MFA ġie ffrizat wara l-invalidazzjoni tal-elezzjonijiet lokali fil-kapitali Chisinau, meta dawn intrebħu mill-kandidat tal-oppożizzjoni Nalase.

B. Il-kooperazzjoni interparlamentari

Ir-relazzjonijiet bejn l-UE u l-Moldova ġew formalizzati fl-2014 bl-iffirmar tal-Ftehim ta' Assoċjazzjoni. L-ewwel laqgħa tal-Kunsill ta' Assoċjazzjoni UE-Moldova saret fis-16 ta' Marzu 2015 u s-sitt laqgħa tal-Kumitat Parlamentari ta' Assoċjazzjoni UE-Moldova saret f'April 2018 f'Chisinau^[7]. Fid-dokument tad-dikjarazzjoni finali u rakkomandazzjonijiet, il-Kumitat iħeġġeg lill-istituzzjonijiet tal-Moldova jaħdmu flimkien u jiffukaw fuq riformi tanġibbli bl-għan li jwettqu titjib konkret f'ħajjet iċ-ċittadini tal-Moldova, inkluża zieda fil-prosperità u t-tisħiħ tal-istat tad-dritt, u jenfasizza l-ħtieġa li jkompli l-fokus fuq l-implimentazzjoni tal-Ftehim ta' Assoċjazzjoni / Żona ta' Kummerċ Ħieles Approfondita u Komprensiva. Il-Kumitat jenfasizza r-rwol importanti li għandha s-soċjetà ċivili fil-monitoraġġ tal-implimentazzjoni tal-Ftehim ta' Assoċjazzjoni. Ifakkar ukoll fl-importanza li jiġi żgurat il-pluraliżmu tal-mezzi tax-xandir, inkluża pluralità ta' stazzjonijiet televiżivi, u l-protezzjoni ta' mezzi tax-xandir indipendenti u l-libertà ta' espressjoni. Finalment, tpoġġa enfasi partikolari fuq il-ġlieda kontra l-korruzzjoni u l-ħasil tal-flus u l-ħtieġa li tkun promossa ġudikatura imparzjali u li taħdem tajjeb, waqt li l-awtoritajiet ġew imħeġġa jiżguraw li l-istrategija tal-ġustizzja ġdida għall-2018-2020 tindirizza n-nuqqasijiet eżistenti.

C. L-osservazzjoni elettorali

Il-Parlament ġie mistieden josserva kull waħda mill-elezzjonijiet parlamentari ta' dan l-añhar fil-Moldova. Id-delegazzjoni tal-Parlament Ewropew osservat ukoll l-elezzjoni presidenzjali tal-2016. Id-delegazzjoni faħħret il-ħidma tal-kummissjoni elettorali ċentrali u faħħret l-għadd kbir ta' kandidati nisa, filwaqt li kkundannat l-abbuż tar-riżorsi amministrattivi, in-nuqqas ta' trasparenza fil-finanzjament tal-kampanja elettorali u r-rappurtaġġ żbilanċjat mill-midja. Fi Frar 2019, il-Parlament osserva l-elezzjonijiet

[7] http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/141500/1150543-5_VE.pdf

parlamentari tal-Moldova u ddikjara li l-votazzjoni saret mingħajr incidenti kbar u kienet generalment gestita b'mod tajjeb. Madankollu, kien hemm tħassib dwar rapporti dwar iċ-ċittadini li qed jithallsu biex jivvutaw għal partiti partikolari f'moviment organizzat ta' votanti b'xarabank minn Transnistria. Ir-rapport preliminari tal-ODIHR innota li l-kampanja kienet imċappsa b'allegazzjonijiet ta' pressjoni fuq l-impjegati pubbliċi, indikazzjonijiet qawwija ta' xiri ta' voti u l-użu ta' riżorsi tal-Istat. Id-delegazzjoni PACE iddikjarat li s-sistema elettorali l-għdida kkonfermat it-tħassib ewlieni mqajjem mill-Kummissjoni ta' Venezja: nuqqas ta' mekkanizmi effettivi għall-prevenzjoni ta' influwenza mhux xierqa minn negozjanti għonja, flimkien ma' superviżjoni dgħajfa tal-finanzjament tal-partiti u tal-kandidati u sanzjonijiet inadegwati.

IL-BELARUSSJA

F'dawn l-aħħar għexieren ta' snin, ir-relazzjonijiet tal-UE mal-Belarussja f'xi waqtiet kienu diffiċli, minħabba l-ksur kostanti tad-drittijiet ċivili u tal-bniedem fil-pajjiż. Mill-2015 'l hawn, madankollu, il-Belarussja wriet attitudni aktar miftuħa lejn l-UE u s-Sħubija tal-Lvant. Ir-relazzjonijiet tagħha mal-pajjiżi tal-punent tjebu qabel l-elezzjonijiet presidenzjali ta' Ottubru 2015, u kellha rwol importanti bħala l-pajjiż li ospita t-taħditiet dwar il-kriżi fl-Ukrajna, li fihom l-UE kellha r-rwol ta' medjatur. B'rispons, l-UE impenjat ruħha favur politika ta' "involvement kritiku" mal-Belarussja, kif deskritt [fil-konkluzjonijiet tal-Kunsill tal-15 ta' Frar 2016](#).

Filwaqt li l-UE tikkundanna l-ksur iddokumentat sew tad-drittijiet tal-bniedem fil-Belarussja, Brussell hija miftuħa għal involviment ulterjuri u kooperazzjoni settorjali min-naħa tal-UE, bil-kundizzjoni li r-relazzjoni tkun ibbażata fuq valuri komuni. Passi konkreti meħuda mill-Belarussja favur ir-rispett tal-libertajiet fundamentali universali, l-istat tad-dritt u d-drittijiet tal-bniedem, fosthom fir-rigward tal-piena tal-mewt, għadhom ċentrali għat-tfassil tal-politika tal-UE lejn il-Belarussja fis-snin li ġejjin.

Fil-25 ta' Frar 2016 il-Kunsill iddeċieda li ma jipprolongax il-miżuri restrittivi għal 170 persuna u tliet kumpaniji li l-kwotazzjonijiet tagħhom fil-Borża diġà kienu ġew sospiżi. Madankollu, il-Kunsill estenda l-miżuri l-oħra pre-eżistenti, inkluż embargo fuq l-armi, iffriżar tal-assi u projbizzjoni tal-ivvjaġġar imposti fuq erba' persuni elenkati b'konnessjoni mal-għajbien mhux solvut ta' żewġ politiċi tal-oppożizzjoni, negozjant u ġurnalista. Il-Kunsill estenda l-miżuri restrittivi sat-28 ta' Frar 2019^[8].

Id-Djalogu dwar id-Drittijiet tal-Bniedem UE-Belarussja reġa' beda f'2016, u l-aktar laqgħat reċenti saru f'Lulju 2017. Sabiex jiġi provdut forum għal djalogu politiku fil-livell ta' ufficjali anzjani, fl-2016 ġie stabbilit il-Grupp ta' Koordinament UE-Belarussja. L-għan ewlieni ta' dan il-korp hu li jorjenta l-koperazzjoni bejn l-UE u l-Belarussja u jissorvelja l-iżvilupp ulterjuri tar-relazzjonijiet. F'April 2018 il-taqa' għall-ħames darba il-Grupp ta' Koordinazzjoni UE-Belarussja: l-UE tenniet il-ħtieġa għal riforma komprensiva tal-leġiżlazzjoni elettorali u l-oppożizzjoni kontra l-piena tal-mewt^[9].

Il-Belarussja tippartecipa b'mod proattiv fil-formati bilaterali u multilaterali tas-Sħubija tal-Lvant. In-negozjati dwar Sħubija għall-Mobilità ġew konkluzi fl-2017, u bħalissa

[8]<https://www.consilium.europa.eu/mt/press/press-releases/2019/02/25/belarus-eu-prolongs-arms-embargo-and-sanctions-against-4-individuals-for-one-year/>

[9]https://eeas.europa.eu/delegations/belarus_mt/43689/EU-Belarus%20Coordination%20Group%20met%20for%20the%20fifth%20time

għaddej in-negozjar ta' ftehimiet dwar il-faċilitazzjoni tal-viżi u dwar ir-riammissjoni. Iż-żewġ naħat qed jikkonkludu diskussjonijiet dwar il-prijoritajiet tas-sħubija, u dan se jkun l-ewwel dokument li se jiġi ffirmat bejn il-Belarussja u l-UE.

Minkejja l-progress li ma jistax jiġi miċħud, is-sitwazzjoni għadha inkwetanti f'dak li jirrigwarda d-drittijiet tal-bniedem. Il-mewġa ta' protesti li nfixxet mal-Belarussja fi Frar u f'Marzu 2017 immarkat punt ta' bidla ieħor fir-relazzjonijiet bilaterali. L-UE kkundannat bil-qawwa t-trażzin tad-dimostranti paċifiċi. Barra minn hekk, fil-Belarussja ġew iġġustizzjati żewġ priġunieri fl-2017, u erba' oħra fl-2018. Fil-fatt, il-Belarussja jibqa' l-uniku pajjiż fil-kontinent Ewropew li għadu jwettaq il-piena kapitali. Qed jissemew dibattiti dwar moratorju fuq il-piena tal-mewt, bil-għan li eventwalment tiġi abolita, madankollu s'issa għadu ma sar xejn.

A. Il-pożizzjoni tal-Parlament Ewropew

Il-Parlament Ewropew għadda sensiela ta' riżoluzzjonijiet li kkritikaw lill-Belarussja minħabba l-priġunieri politiċi li għandha, il-limitazzjonijiet tagħha fuq il-libertà tal-midja u s-soċjetà ċivili, in-nuqqas ta' rispett tagħha għad-drittijiet tal-bniedem, inkluża ż-żamma tal-piena tal-mewt, u l-elezzjonijiet parlamentari difettużi tagħha. Fis-6 ta' April 2017, il-Parlament adotta [riżoluzzjoni urgenti dwar is-sitwazzjoni fil-Belarussja](#), li fiha kkundanna t-trażzin, fi Frar u f'Marzu 2017, tal-protesti paċifiċi li saru fil-pajjiż. Fir-riżoluzzjoni tiegħu tad-19 ta' April 2018, il-Parlament esprima appoġġ għall-impenn kritiku tal-UE mal-Belarussja, sakemm dan ikun ikkundizzjonat fuq passi konkreti lejn id-demokratizzazzjoni u r-rispett għal-libertajiet fundamentali u d-drittijiet tal-bniedem. B'mod partikolari, tistieden lill-Belarussja tingħaqad f'moratorju dinji fuq il-piena tal-mewt bħala l-ewwel pass lejn l-abolizzjoni permanenti tagħha; Fir-riżoluzzjoni tiegħu tal-4 ta' Ottubru 2018, il-Parlament ikkundanna għal darb' oħra l-fastidju u d-detenzjoni ta' ġurnalisti u ta' midja indipendenti u tenna talbiet biex jissaħħu r-rispett tal-prinċipji demokratiċi, l-istat tad-dritt, u d-drittijiet tal-bniedem u l-libertajiet fundamentali.

B. Kooperazzjoni interparlamentari

Il-Parlament Ewropew ma jirrikonoxxi l-Assemblea Nazzjonali tal-Belarussja minħabba l-mod kif isiru l-elezzjonijiet f'dan il-pajjiż. Konsegwentement, m'għandux relazzjonijiet bilaterali ma' dik l-Assemblea. Minflok, id-Delegazzjoni tal-Parlament għar-relazzjonijiet mal-Belarussja tiltaqa' regolarment ma' membri tal-oppożizzjoni u tas-soċjetà ċivili tal-Belarussja biex tiddiskuti l-iżviluppi politiċi u ekonomiċi fil-pajjiż. L-issodisfar tal-istandards tal-OSKE għall-elezzjonijiet hu prekundizzjoni għall-ammissjoni tal-Belarussja fl-Assemblea Parlamentari Euronest. Dan ifisser li sakemm jintlaħqu l-istandards demokratiċi għall-elezzjonijiet parlamentari, il-Membri tal-Parlament tal-Belarussja ma jistgħux jippartecipaw fl-Assemblea Parlamentari Euronest jew fl-organi differenti tagħha. Madankollu, id-delegazzjonijiet tal-Parlament Ewropew ivvjaġġaw lejn il-Belarussja diversi drabi, pereżempju f'Ġunju 2015, Lulju 2017 u Ottubru 2018.

C. L-osservazzjoni elettorali

Il-Belarussja ilha mill-2001 ma tistieden lill-Parlament Ewropew josserva l-elezzjonijiet. L-aħħar elezzjonijiet parlamentari saru fil-11 ta' Settembru 2016, b'missjonijiet ta' osservazzjoni elettorali tal-ODIHR tal-OSKE u tal-PACE.

Mario Damen
04/2019

